

Una pedra mil·lenària, prop de les ruïnes d'una antiga edificació, en un dels turons que envolten el poble de Hasankeyf.

Dotze mil anys negats pel Tigris

El govern de Turquia vol enfonsar sota l'aigua 12.000 anys d'història. El poble de Hasankeyf, situat al Kurdistan turc, és un dels molts que es troben amenaçats per un projecte hidroelèctric gegantí que preveu de construir 22 embassaments als rius Tigris i Eufrates, al bell mig del bressol de l'antiga Mesopotàmia.

Per produir més electricitat i proveir d'aigua milers d'hectàrees de conreu, el govern d'Ankara té previst de construir un nou embassament al riu Tigris. Des que es va tenir coneixement del projecte s'ha alçat un fort moviment opositor

per aturar la construcció d'aquesta presa, que serà la segona més gran de Turquia. Les raons principals del rebuig: impedir que quedin negats sota l'aigua 12.000 anys d'història de la humanitat i que 100.000 persones hagin d'abandonar els pobles

on viuen. Si el projecte va endavant, l'embassament que es formarà tindrà una llargada de 136 quilòmetres per uns 500 o 2.000 metres d'amplada, segons la zona. Tota la vall que restarà sota l'aigua té un enorme valor històric perquè hi ha empremtes de poblament humà interromput des de fa 12.000 anys, especialment a Hasankeyf, la població més gran de la zona. No és estrany: les terres són de les més fèrtils de l'Orient Mitjà i van ser el bressol de Mesopotàmia.

L'àrea afectada és situada al sud-est de l'estat turc, a pocs quilòmetres de la frontera amb Síria. Dit altrament, forma part del nord del Kurdistan. Per això, fins i tot el Partit dels Treballadors del Kurdistan, el PKK, ha amenaçat les empreses que participen en el consorci promotor. Tot i aquesta

declaració, l'oposició és impulsada, sobretot, per organitzacions civils i els alcaldes de la zona. A les darreres eleccions al parlament kurd, dels candidats d'aquesta província, només la que tenia el suport del partit pro-kurd DTP, Ayla Akat Ata, es va comprometre a treballar des de la Gran Assemblea turca per aturar el projecte, i va lamentar que si Hasankeyf no fos un poble kurd no quedaria enfonsat sota l'aigua.

La presa, batejada amb el nom d'Illisu, forma part del GAP, el projecte de desenvolupament regional del sud-est d'Anatòlia. L'objectiu d'aquest projecte és la producció hidroelèctrica per mitjà de 19 plantes hidràuliques i la irrigació d'1,8 milions d'hectàrees de terra. Per fer-ho possible, hi ha previst de construir 22 preses al llarg dels rius Tigris i Eufrates.

Un projecte que ve de lluny. El projecte de la presa Illisu ve d'antic. Ja als anys 50 el govern turc va començar a pensar en la possibilitat de construir una presa en aquesta àrea, tot i que no va ser fins el 1980 que el projecte es va començar a concretar. Finalment, el 1997 es va fer públic que s'acompliria i es creà un consorci per executar-lo. El consorci era liderat per una firma anglesa i hi participaven més socis de França, Alemanya, els Estats Units, Turquia mateix i alguns altres.

Recep Kavus és vice-president de l'Associació de Voluntaris de Hasankeyf, grup que encapçala la plataforma opositora a la construcció de la presa. Kavus explica que la resposta de la població i de les entitats socials i ecologistes va ser ràpida, i tan bon punt el consorci va començar a treballar ells van engegar les mobilitzacions. Algunes firmes europees, en vista de l'oposició creixent tant a Turquia com a Europa, van preferir de retirar-se, i el projecte va quedar aturat perquè no hi havia prou diners per a fer-lo possible. Però el govern d'Ankara no es donava per vençut, i el 2003 va poder recompondre el consorci amb nous socis internacionals. Tot i la represa del projecte, els maldecaps per al govern han continuat, perquè no fa gaire que una de les empreses se n'ha retirat veient que les mobilitzacions d'oposició continuaven.

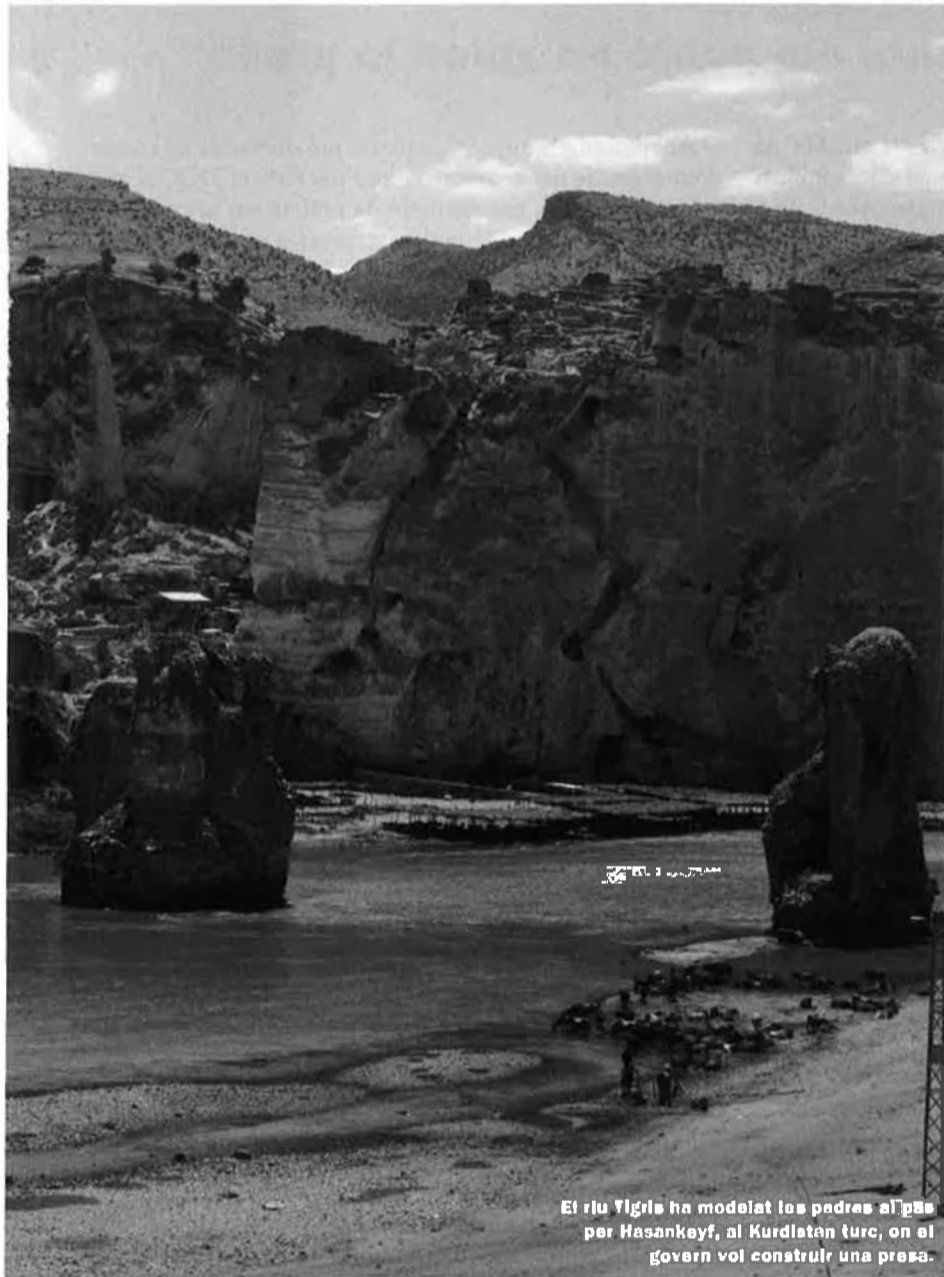

Malgrat aquests entrebancs, diverses firmes europees mantenen la intenció de finançar el projecte. Actualment, Ankara només espera la confirmació de l'entrada d'una nova empresa suïssa per a començar definitivament

les obres. Un cop hagin començat, el govern preveu d'enllestir la presa en set anys.

Herència cultural universal. "Hasankeyf és un museu a l'aire lliure", explica Abdulvehap Kusen, alcalde del municipi. "Aquí hi han passat al llarg de 12.000 anys una vintena de civilitzacions, i totes hi han deixat empremta. Va ser el cor de Mesopotàmia, l'origen de la nostra civilització. I hi tenim restes del pas dels medes, dels sumeris, dels romans, dels bizantins, dels àrabs..." Una visita a la població dona la raó

La presa d'Illisu
negarà 76 pobles
i obligarà 100.000
persones a canviar
de casa

El riu Tigris ha modelat les pedres al país per Hasankayf, al Kurdistan turc, on el govern vol construir una presa.

a les paraules de l'alcalde: el poble i els voltants són esquitxats pertot arreu per restes de temples mil·lenaris, antics llocs de culte, edificacions d'estils diversos. Com que és una població que ha crescut a redós dels

El PKK ha amenaçat les empreses que participen en el consorci promotor

penya-segats que s'alcen a un costat del riu Tigris, els diversos pobladors hi han excavat la roca al llarg dels mil·lennis; el resultat són 6.000 coves que han servit d'habitacles en diverses èpoques. L'aspecte de tot el conjunt, però, és força abandonat, ja que no s'hi ha fet cap recerca arqueològica ni amb voluntat de restaurar-ho de manera seriosa ni continuada. La manca d'aquests estudis és un greuge afegit, explica el batlle: "De segur que si fan la recerca necessària, no acabaran la feina en centenars d'anys. Així doncs, no sabem tot el que es perdrà."

Si el moviment opositor no és capaç d'aturar la construcció de la presa, 76 nuclis de població quedaran coberts per l'aigua, i 100 nuclis més en restaran parcialment afectats. Això significarà una migració d'unes 100.000 persones, que és previst que marxïn majoritàriament a viure a la ciutat més propera, Batman. A part dels problemes associats a qualsevol desplaçament multitudinari de població, en aquest cas aquesta migració s'afegirà al moviment de població que ja hi va haver en aquesta àrea els anys 80 i 90. Durant aquells decennis, l'exèrcit turc, en la lluita contra el PKK, va evacuar per la força i cremar 4.000 pobles del Kurdistan turc que no volien col·laborar amb els soldats, cosa que va comportar una migració d'uns tres milions i mig de persones. D'aquells refugiats, una part van anar a viure a Batman, que en poc temps va passar de 20.000 habitants als 200.000 actuals. La precarietat de l'habitatge, les dificultats de trobar feina i la manca de serveis assistencials que va originar aquella onada migratòria encara perduren avui dia. La migració que desfermarà la presa fa témer un agreujament del nivell de vida de la població.

Gran impacte ecològic. Els ecologistes alerten també dels impactes negatius que pot tenir la construcció de l'Illisu sobre l'hàbitat de la zona. I no denuncien tan sols la previsible desaparició de vint espècies d'ocells o el canvi que s'esdevindrà en la climatologia per la creació d'un nou llac enorme, sinó que avisen de les conseqüències que tindrà riu avall, perquè assegurin que la presa reduirà el cabal del Tigris.

Recep Kavus afirma que hi ha alternatives factibles a la construcció de la presa que permetrien de produir energia amb alguns altres mitjans: "D'una banda, cal aprofitar millor l'energia que es consumeix actualment, ja que a través de la xarxa se'n perd fins a un 45%. D'una altra banda, podem recórrer a unes altres fonts energètiques, com per exemple la solar, o a les centrals tèrmiques, o fer unes quantes preses petites en lloc d'una de gran. D'opcions n'hi ha moltes, però el govern no les vol escoltar." El moviment

“El 99% dels habitants del poble no volen la presa”

Abdulvehap Kusen (Hasankeyf, 1958) és l'alcalde de Hasankeyf. Des del seu càrrec institucional s'ha implicat activament en la lluita per a evitar que aquest poble amb 12.000 anys d'història quedi negat per l'aigua. Tot i que el seu partit, el Demokrat Parti, no s'oposa a la construcció de la presa —que serà la segona més gran de Turquia si el projecte va endavant—, ell ha decidit d'oposar-s'hi perquè és l'opinió de l'àmplia majoria d'habitants de Hasankeyf.

—Quina ha estat la vostra posició com a batlle respecte al projecte de construcció de la presa?

—Com a batlle he lluitat per protegir Hasankeyf juntament amb les assemblees, organitzacions i líders locals per protegir aquest lloc de la presa. La nostra lluita és encapçalada per la plataforma que vam crear ara fa dos anys: Save Hasankeyf Movement. Durant aquests anys de lluita hem fet activitats molt diverses, com ara seminaris, trobades internacionals i campanyes de divulgació. Una altra de les nostres accions ha estat intentar parlar amb el govern, però ha estat debades. En canvi, sí que hem aconseguit de fer reunions amb les empreses europees que participen en el consorci, per mirar de convèncer-les que no atorguin crèdits per executar el projecte. Gràcies a la campanya a Europa i a aquestes reunions, alguna empresa se n'ha retirat, però encara n'hi queden i n'hi han entrat de noves. El govern turc només espera el vist-i-plau d'una d'aquestes noves empreses per a començar les obres.

—Heu tingut problemes pel fet d'oposar-vos activament i públicament a aquest projecte?

—Actualment no tenim problemes greus de repressió.

Quan, durant els anys 90, aquesta província era una zona d'emergència per la guerra entre l'exèrcit i el PKK, sí que en teníem. A mi, per exemple, la policia em seguia continuament. Però ara ja podem expressar el nostre rebuig democràticament, en llibertat.

—Quina és la posició majoritària de la població?

—El 99% dels habitants de Hasankeyf s'oposa a la construcció de la presa. Com a batlle, com a representant seu, jo no podia fer res més que participar de la lluita d'oposició. Però el fet que hi hagi aquesta oposició tan àmplia no preocupa el govern, no ho té en compte. Als pobles de tota la zona també hi ha un rebuig generalitzat al projecte, i alguns dels seus alcaldes també participen en la lluita. Per exemple, ara fa un any, l'agost de 2006, vam fer una mobilització per impedir l'inici de les obres, i van venir-hi 10.000 persones, entre les quals hi havia molts responsables municipals, com ara l'alcalde de Diyarbakir [ciutat de més d'un milió d'habitants a unes dues hores de Hasankeyf].

—Tenint en compte que sense el capital europeu no es podrà fer la presa, quin missatge enviaríeu als governs i ciutadans europeus?

—Teòricament, els estats europeus donen suport als drets humans i a la protecció del medi, però si el projecte va endavant gràcies al suport d'empreses europees, la UE mostrarà que en realitat no defensa sempre aquests valors. La gent d'Europa ens ha de donar suport perquè, a més, aquest projecte es fa amb els seus diners. No vull que els europeus formin part d'aquesta destrucció. Per sort, la premsa europea ha estat amb nosaltres, ha divulgat la nostra oposició.

opositor ha demanat diverses vegades de reunir-se amb representants del govern, però no els han volgut rebre mai. En canvi, sí que s'han reunit amb el consorci, tot i que no sembla disposat a estudiar cap de les alternatives proposades.

Així doncs, tan bon punt Ankara tingui assegurats els crèdits per a començar les obres, el perill que una part de l'herència històrica de la humanitat quedi sota l'aigua esdevindrà més real. Els opositors emplacen la societat europea a pressionar les em-

preses del consorci perquè es retirin del projecte i Turquia es quedi sense els recursos necessaris per a enterrar la memòria.

*Laia Altarriba i Pigullem
Hasankeyf (Kurdistan turc)*